

Roeiend over de Kaag:

De kouwe bakker en de postbode uit Warmond

door Sjaak van der Geest

Geachte Warmonders, voor het blad De Brug, dat maandelijks in Oud Ade verschijnt, schrijf ik een serie artikeltjes over oude beroepen in en rond Oud Ade. Onlangs schreef ik een stuk over de bakker, waarin vooral aandacht werd besteed aan drie generaties bakker Uljee in Oud Ade. Noordwijker Jan Uljee kocht in 1903 twee huizen met schuren aan de Leidseweg 16 in Oud Ade. Daar startte hij een bakkerij. Zijn zoon Kees zette het bedrijf in 1944 voort. Kees werd in 1966 opgevolgd door zijn zoon Henk, die op 4 april 1992 met de bakkerij stopte.

De Kaagsociëteit met op de voorgrond staand in de roeiboot met brood in zijn armen Jan van Stijn.

Jan van Stijn

U zult zich afvragen waarom dit verhaal voor Warmond interessant is. Bij het onderzoek naar de drie bakker-generaties Uljee in Oud Ade kwam Jan van Stijn (1895 – 1971), een kouwe bakker uit Warmond, ter sprake. Het gaat over het buurtje bij de Kaagsociëteit dat voor ons gevoel bij Oud Ade hoort maar officieel Warmond is, gemeente Teylingen (iemand uit Warmond noemde het jullie ‘overzees gebiedsdeel’). Vanuit Oud Ade is het alleen te bereiken via een voet- en fietspad. De Uljees, voor zover ik heb kunnen nagaan, bezorgden er geen brood (wel gebak als er feest was) maar iedere dag stak Jan van Stijn met zijn roeiboot de Kaag over om aan de bewoners (waaronder enkele grote gezinnen) brood te leveren, onder andere zeven-ponders, ongeveer 70 cm lang (zie de foto).

De roeiende 'kouwe bakker' Jan van Stijn met de zussen Grad en Sien Schavemaker (bakkersdochters). In de kleine mand zijn de zeven-ponders duidelijk te zien (Collectie Hans Roest).

In de zomer waren de watersportmensen rond de Kaagsociëteit ook zijn klanten. In huisjes en omgebouwde stallen en schuren op de boerenerven bivakkeerden talloze gezinnen die van het platteland en vooral het water hielden. En er waren nog de vele woonbootbewoners die in de zomer in de Zijp lagen. Arie Schakenbos uit Warmond vertelt dat deze stadsmensen de broodbezorging over water wel leuk vonden. Zij wisten ook dat Jan van Stijn van een borreltje hield en de bakker werd daar her en der op getrakteerd. Op een foto ontdekte ik dat Jan van Stijn ook nog brood bezorgde aan de bewoners van en rond boerderij Het Klaverblad, ongeveer een kilometer verder roeien via de Zijp en het Vennemeer. Onvoorstelbaar in onze tijd. Weer of geen weer, winter of zomer, Jan van Stijn bezorgde brood. Soms was het nat geworden van regen en opspattend water, maar de klanten kregen hun brood.

Jan van Stijn, die zijn roeiboot huurde van Adriaan en Arie Schakenbos uit Warmond, betrok het brood bij bakkerij Oudshoorn in Warmond. Daar had hij ook een slaapplekje "tussen de bakfietsen" in een schuur achter de bakkerij.

Jan was een kleurrijk figuur. Warmondse bronnen vertellen dat hij diverse keren door het ijs is gezakt. Hij hield, zoals gezegd, van een borreltje en zijn broodtransport zag er allesbehalve hygiënisch uit, maar je kon altijd op hem rekenen. Als het hard gevroren had en het ijs was betrouwbaar kwam hij met een duwslee over de Kaag. En als het ijs noch begaanbaar noch doorvaarbaar was, kwam hij te voet met de handkar door Leiden naar zijn klanten aan het eind van de Zijl. In 26

Warmond en aan de Kaag wordt hij vooral herinnerd als 'de man met de armpjes ("errempies")'. Hij had een vreemde manier van roeien. Vanuit de verte kon je al zien dat hij er aan kwam.

Veel Katwijkse vissers vervoerden hun vaten haring vanaf IJmuiden, via de Ringvaart, de Kaag en de Leede naar Katwijk. Zij hadden platte motorschuiten. Als Van Stijn met harde wind niet vooruit kon komen, namen de Katwijkers hem soms op sleeptouw terug naar huis. Jan was door het opspattend water dan drijfmat, maar daar was hij tegen bestand.

Jan is altijd vrijgezel gebleven. Hij woonde in bij Jan van Leeuwen, beter bekend als Jan Groen aan de Heerenweg 100, maar in de laatste jaren van zijn actieve leven verbleef hij bij de zusters in Liduina. In die periode gebeurde het dat hij tijdens de terugtocht naar Warmond door een zware storm werd overvallen en aan lagerwal strandde op het eiland De Laeck. Het was onmogelijk om verder te komen en de nacht viel. Hij is toen in de luwte van de Lakermolen gaan slapen. Maar in Warmond heerste paniek. Er was geen spoor van hem te bekennen en men nam aan dat hij omgekomen was. De zusters lieten een mis voor hem lezen. Kort

Jan van Stijn, 18 jaar oud. Hij was toen bakker in Noordwijk.

Deze foto uit 1947 toont Jan van Stijn met broodmand in een arrenslee. Het is niet bekend bij wat voor gelegenheid die luxe overtocht plaats vond want zijn gewone vervoermiddel op het ijs was de duwslee. Op de bok zitten Siem van Schie, boer op De Eenzaamheid en een van zijn klanten. De identiteit van de andere twee passagiers is onbekend.

Een groepsfoto om dit mooie afscheid te vereeuwigen. Jan van Stijn, pontificaal in pak met stropdas, vooraan gezeten, daar achter staand Klaas van Schie en zijn echtgenote Geert van Schie – van der Poel, Pietje van Schie – Verlaan en haar echtgenoot Siem van Schie, en uiterst rechts Tineke Nater, dochter van de uitbater van de Kaagsociëteit. Kobus van der Geest, boer van Het Klaverblad, op de achterste rij, derde van links.

daarna verscheen Jan weer in Warmond om zijn trouwe broodbezorging voort te zetten.

De naam van Jan van Stijn valt regelmatig in de lokale kranten. Toen hij zijn zilveren feest als roeiende bakker vierde, verrasten zijn klanten hem met een lofrede in de Leidse Courant die eindigde met “Bravo Jan van Stijn... dat je nog lang onder Gods wijde hemel over het water mag gaan met de lange blonde broden, trekkende aan de riemen, op je eigen grappige manier: met felle rukjes” (De bewoners van het Lage Land).

En toen Jan stopte met zijn werk organiseerden zijn klanten in het Warmondse Overzeese Gebiedsdeel een afscheidsfeest voor hem in de Kaagsociëteit. Dat was op 13 januari 1962. Boer Siem van Schie van De Eenzaamheid hield een toespraak en droeg een gedicht van 34 coupletten voor dat helaas niet meer teruggevonden is, maar de journalist van de Leidse Courant die een uitgebreid verslag schreef van deze gebeurtenis meldt dat het gedicht vele – soms hachelijke – avonturen van de scheidende bakker memoreerde. Namens de ongeveer 30 aanwezigen werden ‘Bakker Jan’ enkele cadeaus overhandigd waarvan de inhoud evenmin achterhaald is, maar ik heb een sterk vermoeden dat er een paar flinke stukken boerenkaas tussen zaten (en drank).

Siem van Rijn

Een andere Warmonder die in dit verband genoemd moet worden is Siem van Rijn (1908 – 2002). Hij was de postbode die vanuit Warmond per roeiboot (de laatste twee jaar met een buitenboord motor-tje) post bezorgde bij de bewoners van de Zijldijk, de families in de buurt van de Kaagsociëteit aan de overkant van de Kaag, en zelfs bij het enige huishouden op het eiland de Kok. Naast zijn werk als postbode had hij allerlei andere baantjes, zoals slagersknecht, lampenopsteker en krantenbezorger. Als ik Annie van Schie - de Haas (87)

De strenge winter van 1929. Jan van Stijn loopt met de duwslee in de richting van boerderij De Eenzaamheid.

vraag waar haar ouders en later zijzelf hun schoenen lieten repareren, vertelt ze dat de postbode kapotte schoenen meenam naar Warmond waar ze gerepareerd werden door Gerrit (en later zijn zoon Frans) Spierings en dat hij ze zaterdagsgerepareerd terugbracht. Dat waren nog eens postbodes in die tijd!

Ook over Siem van Rijn, een niet minder 'kleurrijk' figuur, zijn diverse krantenberichten verschenen. Hij was net als de kouwe bakker een uiterst trouwe en behulpzame Warmonder. Dat blijkt niet alleen uit zijn schoenen-diensten voor de 'Lagelanders'. Hij deed veel meer. Ik citeer uit het Leidsch Dagblad van 22 juli 1995, waar Siem terugblijkt op zijn leven: "Ik had vaste adresjes waar ik een bakkie dronk. En vaak nam ik boodschappen mee voor watersporters. 'Siem, neem morgen even een pondje sukadelappen voor me mee, 'vroegen ze dan. Nou natuurlijk deed ik dat.... Ach ik voer toch, dus dat was een kleine moeite. Kranten nam ik in die tijd trouwens ook mee." Dat was een goeie business, want hij kocht de kranten voor 18 cent en verkocht ze voor 50 cent. In het hoogseizoen kon het gebeuren dat hij wel driehonderd kranten verkocht. "Haha, mooie tijden waren dat." In een ander interview in de Leidsche Courant van 27 februari 1973, als hij na 33 jaar afscheid neemt van het water, vertelt hij dat hij medicijnen meebracht uit de apotheek als iemand ziek was, de AOW ophaalde voor een bejaarde Lagelander, en soms zelfs kleren kocht voor de bewoners aan de overkant van de Kaag.

Als er ijs lag stak hij de Kaag te voet over. Hij wist precies waar de ondiepe plekken waren. Als hij door het ijs zakte (wat niet vaak gebeurde, tempert hij de spanning van zijn verhaal), dan stond hij hooguit tot zijn middel in het water. Wat wel spannend was: een keer gebeurde het dat zijn vrouw Cis met hem meeging. Het was blijkbaar mooi weer. Bij een van de woonboten die hij passeerde werd hij vrolijk begroet door een dame met alleen een slijpe aan. De dame zag

Postbode Siem van Rijn.

te laat dat Siem zijn wettige echtgenote aan boord had. "Oh, sorry hoor," had ze geschrokken gezegd, maar Siem verzekerde Cis dat ze zich geen zorgen hoefde te maken. Echt spannend was zijn aanvaring met een lijk in de Grote Sloot. Politie erbij en 's avonds moest hij in het lijkenhuisje komen om te bevestigen dat het inderdaad hetzelfde lijk was waar hij roeiend op gebotst was.

De journalist van het Leidsch Dagblad heeft berekend dat Siem van Rijn in de 31 jaren van zijn roeiend bestaan ongeveer 31 miljoen sla-

Jan van Stijn (links) en Jan van Leeuwen alias Jan Groen.

gen heeft gemaakt met zijn roei-spanen. Dat hij de laatste twee jaar met een buitenboordmotor heeft gevaren, lijkt hij achteraf te betreuren: “Eigenlijk vond ik dat maar niks. Ik ben een roeier, en roeiers moeten roeien.”

Net als Jan van Stijn werd ook Siem van Rijn uitbundig uitgewuifd door de dankbare Lagelanners toen hij na 33 jaar stopte. Begin maart 1973 (als ik goed gerekend heb) kwamen zo’n 30 bewoners van Siem zijn rayon naar de boerderij van Chris van Schie om afscheid te nemen van de roeiende postbode. Degene

die Siem toesprak was van mening dat met zijn vertrek ook een “groot geestelijk goed” voor hen verloren ging. De postbode had blijkbaar naast de brieven, schoenen en sukadelapjes ook spirituele bagage meegebracht. Ik vermoed dat de redenaar doelde op de trouw en het doorzettingsvermogen van de 65-jarige. Ook zijn vrouw Cis werd lof toegezwaaid. Hoe vaak had ze niet in angst gezeten als het spookte op de Kaag of geduldig gewacht als haar man laat thuis kwam omdat hij nog even langs de apotheek moest om pillen te halen voor een van zijn klanten aan de overkant!

Van links naar rechts Jan van Rijn, Gerard (Firmatus) van Rijn en Siem van Rijn.

Tot slot

Wat mij boeit in deze twee verhalen over de roeiende koeriers, is dat ze de verbondenheid tussen dorpen laten zien op een heel concrete en verrassende manier. Zelfs een Kagerplas en de beperkte vervoersmiddelen van die tijd weerhielden de bakker en de postbode niet om dagelijks in weer en wind de oversteek te maken. Ik vraag me af of er meer voorbeelden te vinden zijn van die ‘overzeese’ handel en wandel in het nabije en verre verleden.

Dank

Dank aan (onder meer) Annie van Schie – de Haas, Els van Schie, Marijke van Schie, Hans Oudshoorn en André van Noort.

Literatuur

Leidse Courant 29 september 1952, 16 januari 1962 en 27 februari 1973.

Leidsch Dagblad 20 november 1968 en 22 juli 1995.

Sjaak van der Geest, Oude beroepen in en rond Oud-Ade: De bakker (maart 2021) en De schoenmaker (april 2021) gepubliceerd in: *De Brug*.

Voetnoot

1 Een kouwe bakker is iemand die niet zelf brood bakt, maar slechts brood verkoopt.